

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA U FBIH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: + 387 (0)33 723 500, Fax: 716 400, www.vrifbih.ba, e-mail: urvfed@bih.net.ba, vrifbih@vrifbih.ba

IZVJEŠĆE O REVIZIJI FINACIJSKIH IZVJEŠĆA

OPĆINE ŠIROKI BRIJEG

ZA 2008.GODINU

Broj 23/09

Sarajevo, rujan 2009. godine

**MENADŽMENTU
OPĆINE ŠIROKI BRIJEG****NEOVISNO REVIZIJSKO MIŠLJENJE*****Osnova za reviziju***

Izvršili smo reviziju finansijskih izvješća **Općine Široki Brijeg** za 2008. godinu (priložene bilance stanja na dan 31. prosinac 2008. godine i odgovarajućeg računa prihoda i rashoda, izvješća o izvršenju proračuna za godinu koja se završava na taj dan), te reviziju usklađenosti poslovanja sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima i pregleda značajnih računovodstvenih politika i drugih napomena uz finansijska izvješća.

Odgovornost rukovodstva

Rukovodstvo Općine Široki Brijeg odgovorno je za izradu i fer prezentaciju finansijskih izvješća sukladno posebnim propisima u Federaciji BiH o računovodstvu i finansijskom izvješćivanju u javnom sektoru. Ova odgovornost obuhvata: osmišljavanje, primjenu i održavanje internih kontrola koje su relevantne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvješća koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale uslijed korupcije i prevare, odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvene procjene koje su razumne u danim okolnostima. Rukovodstvo je također odgovorno za usklađenost poslovanja Općine Široki Brijeg sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o finansijskim izvješćima na osnovu revizije. Reviziju smo izvršili sukladno Zakonu o reviziji institucija u FBiH ("Sl. novine FBiH", broj 22/06), INTOSAI revizijskim standardima i Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi nalažu da radimo sukladno etičkim zahtjevima i da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijska izvješća ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, te da je poslovanje usklađeno sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Revizija uključuje provođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o usklađenosti poslovanja i o iznosima i objelodanjivanjima danim u finansijskim izvješćima. Izbor postupka je zasnovan na revizijskom prosuđivanju, uključujući procjenu rizika materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izvješćima. Prilikom procjene rizika, revizor razmatra interne kontrole koje su relevantne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvješća, u cilju osmišljavanja revizijskih postupaka koji su odgovarajući u danim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja odvojenog mišljenja o efektivnosti internih kontrola. Revizija također uključuje ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opće prezentacije finansijskih izvješća.

Smatramo da su pribavljeni revizijski dokazi dovoljni i odgovarajući i da osiguraju osnovu za naše revizijsko mišljenje.

Ured za reviziju institucija u FBiH prvi put obavlja reviziju finansijskih izvješća općine Široki Brijeg i ne iskazujemo mišljenje o početnim stanjima na dan 01.01.2008. godine.

Kvalifikacija:

Općina Široki Brijeg ne vodi knjigovodstvo proračuna po načelu dvojnog knjigovodstva niti vodi pomoćne knjige i ako je obvezna sukladno Zakonu o proračunima u FBiH, Uredbi o računovodstvu proračuna u FBiH i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

Zbog navedenog nije se moglo utvrditi koliko na rezultate poslovanja i iskazivanja pojedinih pozicija u finansijskim izvješćima za 2008. godinu utiče način vođenja knjigovodstva koji se primjenjuje u Općini, jer ista ne provodi zaključna knjiženja; ne iskazuje obveze u momentu nastanka događaja, nego u momentu plaćanja; ne evidentira potraživanja sukladno zakonskim propisima, a za ulaganja u infrastrukturne objekte ne povećava se imovinska pozicija.

Mišljenje

Zbog značajnosti pitanja i ostalog navedenog u prethodnom pasusu nismo u mogućnosti da izrazimo mišljenje o finansijskim izvješćima Općine Široki Brijeg na dan 31. prosinac 2008. godine.

Sarajevo: 09.09.2009. godine

Zamjenik generalnog revizora

Branko Kolobarić, dipl. oec

Generalni revizor

Dr. sc. Ibrahim Okanović, dipl. oec.

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE	1
2.1	Rezime	2
3.	NALAZI I PREPORUKE	4
3.1	Sustav internih kontrola	4
3.2	Proračun Općine za 2008. godinu	5
3.3	Prihodi i primici.....	6
3.4	Rashodi i izdaci.....	8
3.4.1	Bruto plaće i naknade zaposlenih.....	8
3.4.2	Izdaci za materijal i usluge	8
3.4.3	Tekući transferi	9
3.4.4	Kapitalni izdaci i kapitalni grantovi	10
3.5	Nabave	11
3.6	Stalna sredstva	11
3.7	Kratkoročna potraživanja	12
3.8	Dugoročna razgraničenja prihoda	13
3.9	Kratkoročne obveze i razgraničenja	13
3.10	Sudski sporovi	13
	Komentar:	14
	PRILOG BR. 1	1
	Analiza izvršenja budžeta/proračuna Općine Široki Brijeg za 2008. godinu	1

IZVJEŠĆE
O OBAVLJENOJ REVIZIJI FINACIJSKIH IZVJEŠĆA
OPĆINE ŠIROKI BRIJEG
za 2008. godinu

1. UVOD

Općina Široki Brijeg (u daljem tekstu: Općina) je jedinica lokalne samouprave, koja je temeljem ispunjavanja posebnih kriterija, uspostavljena zakonom, sa nadležnostima utvrđenim Ustavom Federacije BiH, Ustavom Županije Zapadno hercegovačke, Zakona o načelima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine FBiH,“ broj 49/06“) i Statuta Općine Široki Brijeg („Službeni glasnik Općine“, broj 4/08). Općina je samostalna u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga u skladu sa Ustavom i Zakonom.

Općina kao jedinica lokalne samouprave ima vlastite nadležnosti ustanovljene Ustavom, županijskim zakonima i statutom općine, te je samostalna u odlučivanju o pitanjima iz vlastite nadležnosti. U vlastite nadležnosti Općine posebno spadaju: stvaranje i razvijanje materijalnih i drugih uvjeta za život i rad i zadovoljavanje općih i zajedničkih potreba i interesa pučanstva sukladno Ustavu županije, te utvrđenom politikom u općini, izgradnja i održavanje infrastrukture lokalnog značenja (ceste, vodovod i dr.), osiguravanje mjera zaštita od elementarnih i drugih nepogoda , kao i primarna zdravstvena i sanitarna zaštita, upravljanje javnim dobrima i dobrima u javnoj upotrebi lokalnog značenja, osiguranje financiranja

općih i zajedničkih potreba iz nadležnosti općine, osiguranje općih uvjeta za opskrbu građana i obavljanje uslužnih djelatnosti, donošenje propisa za provedbu općinskih nadležnosti.

Općina Široki Brijeg je dio državnog teritorija Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, a u sastavu je Županije Zapadno- hercegovačke (u daljem tekstu: Županija). Područje, naziv i sjedište Općine, te naseljena mjesta i njihov naziv uređuje se posebnim zakonom. Općina obuhvaća područja naseljenih mjesta: Buhovo, Biograci, Crne Lokve, Čerigaj, Doci, Dobrič, Dobrkovići, Donja Britvica, Gornji Crnač, Gornji Gradac, Gornji Mamići, Grabova Draga, Izbično, Jare, Knešpolje, Kočerin, Lise, Ljubotići, Ljuti Dolac, Mokro, Oklaji, Podvranić, Privalj, Potkraj, Rasno, Rujan, Široki Brijeg, Trn, Turčinovići i Uzarići. Općina ima svojstvo pravne osobe.

Prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji u Općini je sistematizirano 91 radno mjesto, a broj zaposlenih u Općinskoj administraciji na dan 31.12.2008. godine je bio 85.

Sjedište Općine je u Širokom Brijegu, Ulica fra Didaka Buntića broj 11.

2. PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE

Predmet revizije su finacijska izvješća Općine Široki Brijeg za 2008.godinu, pravilnost i usklađenost poslovanja sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Cilj revizije finacijskih izvješća je da omogući revizoru da izrazi mišljenje o finacijskim izvješćima koji su predmet revizije, tj. da li finacijska izvješća, u materijalno značajnom smislu, objektivno i istinito prikazuju finacijsko i materijalno stanje Općine na dan 31.12.2008. godine, izvršenje Proračun Općine za godinu koja se završava na taj dan, da li je poslovanje usklađeno sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima, da li je trošenje javnih sredstava namjensko, te da li su finacijska izvješća sačinjena u skladu sa posebnim propisima o računovodstvu i finacijskom izvješćivanju u javnom sektoru.

Revizija je obavljena u skladu sa internim planskim dokumentima revizije, u srpnju i rujnu 2009. godine.

S obzirom da se revizija obavlja ispitivanjem na bazi uzorka i da postoje inherentna ograničenja u računovodstvenom sistemu i sistemu internih kontrola, postoji mogućnost da pojedine materijalno značajne greške mogu ostati neotkrivene.

2.1 Rezime

Izvršenom revizijom poslovanja Općine za 2008. godinu konstatiran je određen broj propusta i nepravilnosti, a u cilju otklanjanja istih dali smo sljedeće preporuke:

Potrebno je donijeti interne akte sukladno Smjernicama za uspostavu sustava interne kontrole kod proračunskih korisnika, kao i osigurati dosljednu primjenu istih, radi stvaranja uvjeta za efikasno obavljanje poslova, smanjenja rizika od namjernih i nenamjernih grešaka i usklađivanja poslovanja sa zakonskim propisima.

Pravilnikom o internoj kontroli utvrditi stupanj rizika po svim aktivnostima Općine, te predložiti mjere za eventualno sprečavanje nastanka materijalno značajnih grešaka sukladno Smjernicama za uspostavu sustava interne kontrole kod proračunskih korisnika. Definirati postupke i procedure nadzora-monitoringa sa obvezom izvješćivanja i poduzimanja mjera za otklanjanje utvrđenih nedostataka.

Potrebno je organizirati vođenje knjigovodstva Općine sukladno člancima 56., 57. i 58. Zakona o proračunima FBiH, kao i Uredbi o računovodstvu proračuna u FBiH i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

Potrebno je kod izrade Dokumenta okvirnog proračuna i Proračuna za tekuću godinu dosljedno primjenjivati Zakon o proračunu u FBiH poglavlje II Izrada proračuna i financijskog plana navedenog zakona.

Potrebno je u cijelosti poštivati Zakon o proračunima u FBiH u dijelu korištenja sredstava samo do visine utvrđene u njegovom Posebnom djelu.

Potrebno je osigurati dosljednu primjenu potpisanih ugovora o zakupu poslovnih prostora u dijelu pravovremene naplate ispostavljenih faktura.

Potrebno je dosljedno primjenjivati članak 8. Odluke o izvršenju proračuna Općine Široki Brijeg u dijelu uplate javnih prihoda na jedinstven račun općinskog proračuna.

Dosljedno primjenjivati Ugovor o koncesiji u dijelu pravovremene uplate naknade za danu koncesiju.

Potrebno knjigovodstveno evidentirati prihode na propisanim pozicijama sukladno Pravilniku o knjigovodstvu u FBiH.

Obračun i isplatu plaća vršiti temeljem valjane dokumentacije o prisustvu na radu, ostvarenom minulom radu, a na isplate mjesečnih naknada za rad temeljem zaključaka načelnika obračunavati odgovarajuće poreze i doprinose.

Osigurati dosljedno primjenu Zakona o proračunima u FBiH u dijelu korištenja odobrenih sredstava samo do visine utvrđene Proračunom Općine u njegovom posebnom dijelu.

Preporučuje se dosljedna primjena Uredbe o naknadama troškova za službena putovanja i Uredbe o naknadama i drugim materijalnim pravima rukovoditelja izvršnih organa vlasti FBiH i službenika federalnih ministarstva i drugih tijela federalne uprave. Potrebno je ustrojiti evidenciju putnih naloga, a iste pravovremeno i uredno popunjavati i likvidirati prije isplate i knjigovodstveno evidentirati u proračunskoj godini u kojoj su i ostvareni.

Dosljedno primjenjivati Pravilnik o knjigovodstvu proračuna u FBiH u cilju pravilnog knjigovodstvenog evidentiranja izdataka na točno utvrđenim pozicijama. Potrebno je sačiniti Pravilnik o korištenju sredstava reprezentacije, Pravilnik o kontroli potrošnje goriva dosljedno ih primjenjivati.

Potrebno je da Općina donese Pravilnik o obrazovanju i usavršavanju uposlenika u kojem će se između ostalog definirati vrste usavršavanja i radna mjesta za koja je predviđeno to usavršavanje. Programom obaveznog stručnog obrazovanja i usavršavanja službenika i namještenika definirati vrste obrazovanja i iznos sredstava koji će se utrošiti za proračunsku godinu.

Na isplaćena sredstva po osnovu sklopljenih ugovora o radu na određeno vrijeme obračunavati pripadajuće poreze i doprinose, a na poziciju ugovorenih usluga knjigovodstveno evidentirati izdatke u proračunskoj godini u kojoj su nastali i to do proračunom planiranih sredstava u njegovom posebnom dijelu.

Prijem u radni odnos namještenika u Općini vršiti sukladno članku 30. Zakona o namještenicima u organima državne službe u FBiH.

Potrebno je donijeti i pravila i kriterije raspodjele tekućih transfera u cilju dosljedne primjene pravičnosti i transparentnosti dodjele proračunskih sredstava, a isplate vršiti temeljem valjane dokumentacije.

Potrebno je da se sukladno članku 59. Zakona o proračunima u FBiH i članku 20. Uredbe o računovodstvu u FBiH svi rashodi i izdaci priznaju u obračunskom razdoblju u kojem je obveza za plaćanje nastala.

Preporučuje se knjigovodstveno evidentiranje svih izdataka na točno utvrđenim pozicijama, sukladno Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

Potrebno je da Općina identifikuje svu svoju imovinu, izvrši popis, procjenu i utvrdi fer vrijednost, knjigovodstveno evidentira, kako bi ukupna imovina Općine bila istinito i fer iskazana u financijskim izvješćima.

Potrebno je donositi Plan nabave Općine, a u cilju zaštite javnih sredstava kod nabave roba i usluga osigurati dosljednu primjenu Zakona o javnim nabavama BiH i internih akata Općine Široki Brijeg.

Potrebno je osigurati vođenje pomoćne knjige stalnih sredstava i sitnog inventara, sukladno Uredbi o računovodstvu proračuna u FBiH i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

Potrebno je vršiti obračun amortizacije i za stalna sredstva koja su nabavljena tijekom proračunske godine i pravilno knjigovodstveno evidentirati efekte obračuna amortizacije u poslovnim knjigama Općine sukladno MRS-16 i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

Osigurati dosljednu primjenu Pravilnika o knjigovodstvu proračuna u FBiH i Naputka o financijsko – računovodstvenim procedurama u Općini Široki Brijeg posebno u dijelu uspostavljanja evidencije potraživanja, vođenje knjige izlaznih faktura i pravovremenog pokretanja postupka naplate sudskim putem.

Potrebno je izvršiti uvid u dokumentaciju temeljem koje su izvršena evidentiranja dugoročnih razgraničenja prihoda i sukladno utvrđenom postupiti.

Osigurati knjigovodstveno evidentiranje i praćenje stvorenih obveza sukladno Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH, kao i osigurati dosljednu primjenu Naputka o financijsko – računovodstvenim procedurama u Općini Široki Brijeg posebno u dijelu uspostavljanja adekvatne evidencije o izvršenoj nabavi, vođenju pomoćnih knjiga (stalnih sredstava, knjige inventara, knjige nabavljenog materijala i usluga) vođenje knjige uzlaznih faktura.

Osigurati knjigovodstveno evidentiranje svih potencijalnih obveza i potraživanja na vanbilančnoj evidenciji, pratiti mogući ishod sudskih sporova kao i prezentiranje istih u računovodstvenim zabilješkama i na pomoćnim obrascima sukladno Pravilniku o financijskom izvješćivanju i godišnjem obračunu proračuna u FBiH.

3. NALAZI I PREPORUKE

3.1 Sustav internih kontrola¹

Procjena funkcioniranja sustava internih kontrola je izvršena radi stjecanja uvjerenja da li su u Općini Široki Brijeg uspostavljene interne kontrole, kao i da li osiguravaju potpunu primjenu i usklađenost sa zakonima i propisima, pouzdanost financijskog izvješćivanja, ekonomično, efikasno i efektivno trošenje i zaštitu javnog novca. Menadžment je odgovoran za uspostavljanje i primjenu sustava internih kontrola.

Zakonom o principima lokalne samouprave u FBiH iz kolovoza 2006. godine, definirano je da su sve jedinice lokalne samouprave na teritoriji Federacije BiH obvezne uskladiti svoje Statute sa odredbama navedenog Zakona u roku od 12 mjeseci. Statut Općine Široki Brijeg broj 01-02-666/08-2 koji je donesen 23-07-2008. godine nije u predviđenom roku usklađen sa navedenim Zakonom.

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji predstavlja osnovni i najvažniji pisani akt koji čini temelj i sastavni dio internih kontrola, a opisima poslova i radnih zadataka utvrđena je horizontalna i vertikalna odgovornost, komunikacija i informiranje u Općini. Ovim Pravilnikom sistematizirano je 91 radno mjesto sa opisom poslova, nivoom složenosti istih po odjeljenjima u okviru službi za upravu i službi za obavljanje stručnih, tehničkih i drugih poslova, uvjeti za obavljanje poslova po radnim mjestima, potreban broj izvršilaca te odgovornost zaposlenih za obavljanje poslova radnog mjesta na koje je zaposlenik raspoređen. Na dan 31.12.2008. godine, bilo je uposleno 85 izvršilaca. Naprijed navedenim Pravilnikom nije sistematizirano radno mjesto za poslove revizije i interne kontrole u čijem opisu bi trebali biti navedeni poslovi kontrole provođenja zakona, propisa internih akata i procedura, kao i izrada pisanih naputaka za uspostavljanje i provođenje interne kontrole i osiguranje odgovornosti za zakonito i blagovremeno obavljanje poslova sukladno pozitivnim propisima. Sukladno članku 8. stavak 4. Zakona o internoj reviziji u javnom sektoru FBiH Općine koje ne ispunjavaju kriterije za uspostavljanje jedinice interne revizije trebaju osigurati najmanje jednog internog revizora.

Općina je donijela Pravilnik o internim kontrolnim postupcima u Službi za financije, sukladno članku 62. Zakona o proračunima u FBiH, kojem su utvrđene procedure: nabave roba i usluga uz poštivanje Zakona o javnim nabavama BiH; postupka prijema, kontrole i obrade ulaznih računa; likvidiranja knjigovodstvene ulazne dokumentacije; blagajničkog poslovanja; za kapitalna ulaganja uz obveznost izrade Programa kojeg odobrava načelnik Općine; izrade izvješća o izvršenom službenom putovanju sa definiranim rokom za podnošenje istih; obveznosti osiguranja evidencije o nazočnosti na poslu. Pravilnikom je obuhvaćen samo jedan dio poslova koje obavlja Služba za financije, a svi poslovi ostalih službi nisu ovim Pravilnikom obuhvaćeni. Navedenim Pravilnikom nisu definirani postupci i procjene rizika, niti je dat opći pregled podložnosti pojedinih procesa riziku od moguće pojave greške i nepravilnosti. Također, ovim Pravilnikom nije definirano ovlaštenje za vršenje nadgledanja i provođenja internih kontrolnih postupaka, sa obavezom izvješćivanja i poduzimanja mjera za otklanjanje utvrđenih nedostataka, niti su propisani odgovarajući postupci-procedure monitoringa internih kontrola odobreni od ovlaštenih osoba. Tijekom revizije nisu predloženi dokumenti koji ukazuju da je monitoring sustava internih kontrola obavljen.

Općina osim Pravilnika o unutarnjoj organizaciji, Pravilnika o plaćama i naknadama državnih službenika i namještenika jedinstvenog općinskog tijela uprave općine, Poslovnika o radu Općinskog vijeća, Naputka o financijskom – računovodstvenim procedurama u općini, Naputak o blagajničkom poslovanju i Pravilnika o korištenju službenih automobila i mobilnih telefona, Pravilnik o nabavi roba, pružanju usluga, ustupanju radova i Pravilnika o izravnom sporazumijevanju nije donijela ostale pisane akte propisane Smjernicama za uspostavu i jačanje interne kontrole kod proračunskih korisnika, koje je donio Federalni ministar financija. Proračunski korisnici na svim razinama su bili u obvezi donijeti procedure navedene u naprijed navedenim Smjernicama, a rukovoditelji proračunskog korisnika poduzeti mjere za realizaciju donošenih svih pisanih procedura.

¹ Interne kontrole podrazumijevaju organizaciju, politike i procedure koje proračunski korisnici uvode da bi se osiguralo izvršavanje poslova koji su im zakonom i drugim propisima dati u nadležnost, da su resursi korišteni u skladu sa postavljenim ciljevima, da su programi i planovi za izvršavanje poslova zaštićeni od prevara, gubitaka i lošeg upravljanja, da su na raspolaganju pouzdane i blagovremene informacije koje se koriste pri izvješćivanju, podršci i donošenju odluka. Isto tako putem interne kontrole omogućava se i otkrivanje greške ili prevare (Službene novine FBiH broj 19/2005)

Tijekom revizije financijskih izvješća utvrđeno je da Služba za financije poslovne promjene ne vodi na odgovarajućem knjigovodstvenom programu, da ne sačinjava naloge za knjiženje, da fakture nisu zaprimljene putem protokola, niti su likvidirane. Nije predložena analitička bruto bilanca za proračunsku godinu koja predstavljaju temelj sačinjavanja financijskih izvješća, kao i Izvješća o izvršenju proračuna. Uvidom u predloženu dokumentaciju utvrđeno je da knjigovodstvo Općine nije uređeno sukladno člancima 56., 57. i 58. Zakona o proračunima FBiH poglavlje Računovodstvo. Naprijed navedenim Zakonom definirano je da se Proračunsko računovodstvo vodi po načelu dvojnog knjigovodstva i na računima računskog plana proračuna. Proračunskim računovodstvom uređuju se poslovne knjige, knjigovodstvene isprave i obrada podataka, sadržaj računa računskog plana, priznavanje prihoda i primitaka kao i rashoda i izdataka, itd. Također, člancima od 12. do 18. Uredbe o računovodstvu proračuna u FBiH definirane su računovodstvene knjige, isprave i obrada podataka, dok je člankom 3. Pravilnika o knjigovodstvu proračuna u FBiH definirano da svi proračunski korisnici iskazuju svoje knjigovodstvo sukladno naprijed navedenoj Uredbi i ovim Pravilnikom. Radi naprijed navedenog ne može se potvrditi da se Izvješće o izvršenju proračuna sačinjava sukladno članku 74. Zakona o proračunima u FBiH.

Provedenom revizijom utvrđeno je da se u svim slučajevima ne provode dosljedno procedure vezane za funkcioniranje sustava internih kontrola, što je imalo za posljedicu pojavu propusta u provođenju propisanih kontrolnih aktivnosti, u dijelu ubiranja prihoda Općine na jedinstveni depozitni račun i prijenosa sredstava na transakcijski račun radi trošenja, pravovremenog planiranja proračunskih pozicija sukladno jedinstvenoj ekonomskoj klasifikaciji proračunskih korisnika u FBiH, (točka 3.2.), prekoračenja planiranog iznosa izdataka na svim pozicijama osim na putnim, troškovima i komunalnim uslugama (točka 3.3.), dosljedne primjene propisanih procedura javnih nabavki (točka 3.5.), popisa sredstava i izvora sredstava i obračuna amortizacije (točka 3.6.), praćenja naplate potraživanja (točka 3.7.), pravilnog knjigovodstvenog evidentiranja obveza (točka 3.9.), te knjigovodstvenog evidentiranja potencijalnih obveza na vanbilančnoj evidenciji po sudskim sporovima (točka 3.10.).

Potrebno je donijeti interne akte sukladno Smjernicama za uspostavu sustava interne kontrole kod proračunskih korisnika, kao i osigurati dosljednu primjenu istih, radi stvaranja uvjeta za efikasno obavljanje poslova, smanjenja rizika od namjernih i nenamjernih grešaka i usklađivanja poslovanja sa zakonskim propisima.

Pravilnikom o internoj kontroli utvrditi stupanj rizika po svim aktivnostima Općine, te predložiti mjere za eventualno sprečavanje nastanka materijalno značajnih grešaka sukladno Smjernicama za uspostavu sustava interne kontrole kod proračunskih korisnika. Definirati postupke i procedure nadzora-monitoringa sa obvezom izvješćivanja i poduzimanja mjera za otklanjanje utvrđenih nedostataka.

Potrebno je organizirati vođenje knjigovodstva Općine sukladno člancima 56., 57. i 58. Zakona o proračunima u FBiH, kao i Uredbi o računovodstvu proračuna u FBiH i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

3.2 Proračun Općine za 2008. godinu

Temeljem Zakona o proračunima FBiH, Zakona o principima lokalne samouprave u FBiH i Statuta općine Široki Brijeg, Općinsko vijeće Općine Široki Brijeg je na sjednici održanoj 20.12.2007.godine donijelo Odluku o izvršenju Proračuna Općine za 2008. godinu kao i Proračun Općine Široki Brijeg za 2008. godinu. Planirani su i uravnoteženi prihodi i rashodi u iznosu od **8.461.400 KM**. Rashodi i izdaci su planirani za **12** organizacionih cjelina Općine i **2** niže potrošačke jedinice (Centar za socijalni rad i Vatrogasna jedinica). U obrazloženju uz Proračun je navedeno da je procjena prihoda za 2008. godinu rađena na temelju projekcije prihoda kantona/županija i općina za period 2008.-2010. godine, ostvarenja proračunskih prihoda Općine kao i Dokumenta okvirnog proračuna Općine usvojenog od strane Općinskog vijeća 12.09.2007. godine.

Uvidom u predloženu dokumentaciju vezanu za izradu Proračuna za 2008. godinu utvrđeno je da Općina sačinjava plan proračuna i dostavlja ga Općinskom vijeću u vidu nacрта zatim prijedloga kojeg Općinsko vijeće usvaja i donosi odluku o izvršenju proračuna za proračunsku godinu. Također je utvrđeno da kod izrade prvo DOB-a, a nakon toga i nacрта proračuna za određenu godinu Služba za financije ne dobije od svih Službi općine detaljno razrađen plan potrebnih sredstava, a od nižih potrošačkih jedinica dobije zahtjeve sa znatno većim sredstvima od stvarnih mogućnosti Proračuna. Za planiranje i raspodjelu sredstava tekućih

grantova Općina nije donijela kriterije za dodjelu sredstava. Planiranje tekućih izdataka i transfera vrši se temeljem ostvarenja iz prethodnog perioda, a njihovo povećanje i smanjenje ovisi od procjene planiranih prihoda za proračunsku godinu.

U postupku izrade Proračuna Općine za 2008. godinu nisu u potpunosti poštovane odredbe Zakona o proračunima u FBiH, jer Dokument okvirnog proračuna Općine za period 2008.-2010. nije sačinjen u roku propisanom Zakonom o proračunima u FBiH, kojim je regulirano da se isti donese do 30.06. tekuće godine i služi kao temelj za upravljanje proračunom i izradu proračuna za narednu godinu.

Potrebno je kod izrade Dokumenta okvirnog proračuna i Proračuna za tekuću godinu dosljedno primjenjivati Zakon o proračunu u FBiH poglavlje II Izrada proračuna i financijskog plana navedenog zakona.

Uvidom u proceduru dostavljanja kvartalnih izvješća Općinskom vijeću utvrđeno je da Služba za financije sačinjava kvartalna izvješća i ista dostavlja na razmatranje i usvajanje. Uvidom u zapisnike sa sjednica Općinskog vijeća utvrđeno je da su izvješća sačinjavana i dostavljana Općinskom vijeću, mada Služba za financije ne sačinjava propratni akt, niti ima potvrdu da su isti dostavljeni. Županijskom ministarstvu financija dostavljaju se Izvješća o izvršenju proračuna Općine nakon okončanja obračunskih razdoblja.

Uvidom u financijska izvješća i Izvješće o izvršenju proračuna Općine za 2008. godinu, konstatirano je da su ostvareni ukupni prihodi i primici u visini od 9.069.755 KM ili 608.354 KM više od proračunom predviđenih sredstava. U financijskim izvješćima iskazani su izdaci u visini od 9.069.440 KM, a ostvaren je suficit od 315 KM. Općina nije u potpunosti pratila izvršenje proračuna sukladno Zakonu o proračunima u FBiH, tj. nije vršila uravnoteženje Proračuna koji je ostvaren 7% više od planiranog. Općinsko vijeće je 28.05.2009. godine usvojilo izvješće o izvršenju proračuna Općine Široki Brijeg.

Potrebno je u cijelosti poštivati Zakon o proračunima u FBiH u dijelu korištenja sredstava samo do visine utvrđene u njegovom Posebnom djelu.

3.3 Prihodi i primici

U godišnjem iskazu računa prihoda i rashoda Općine za 2008. godinu iskazani su prihodi u visini od 9.069.755 KM ili 7% više u odnosu na plan. Od ukupno ostvarenih prihoda, na prihode od poreza se odnosi 7.202.928 KM ili 5% više od planom predviđenih. Neporezni prihodi su ostvareni u visini od 474.002 KM ili 13,2% više od planiranih, a kapitalni primici su ostvareni u visini od 541.765 KM ili 33,7% više od plana. Na poziciji kapitalnih primitaka evidentirana su prenesena neutrošena sredstva iz prethodne godine u visini od 101.700 KM. Proračunom predviđene potpore ostvarene su u visini od 851.060 KM ili 5% više od planiranih. Općina nije otvorila depozitni račun za prikupljanje svih prihoda, nego ukupno poslovanje vrši preko transakcijskog računa.

Prihode od poreza – čine prihodi od indirektnih poreza u iznosu od 3.711.620 KM, prihodi od poreza na plaće i radnu snagu u iznosu od 1.756.363 KM, prihodi od poreza na imovinu u iznosu od 464.719 KM porezi na dobit pojedinaca u iznosu od 294.516 KM i porezi na dobra i usluge u iznosu od 290.993 KM. Raspodjela poreskih prihoda je utvrđena zakonima o pripadnosti javnih prihoda FBiH i Zapadno hercegovačke županije. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da knjigovodstveno iskazan prihod od indirektnih poreza je usklađen sa raspodjelom javnih prihoda Županije na korisnike za proračunsku 2008. godinu. Prema izjavi ovlaštene osobe nema pogrešno uplaćenih poreza čiji povrat zavisi od uplate te vrste poreza.

Neporezne prihode čine **prihodi od poduzetničke aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih kursnih razlika** u iznosu od 40.002 KM (prihodi od zakupnina općinskog zemljišta, prihodi od koncesija, kamate), **naknada i taksa i prohoda od pružanja javnih usluga** u iznosu od 429.207 KM (za usluge katastra, općinske pristojbe i naknade, naknade za legalizaciju građevina, naknade za preglede poslovnih prostora, naknade za rad komisije za tehnički pregled imovine i dr.) i **novčane kazne** u iznosu od 4.770 KM.

Prihodi od poduzetničke aktivnosti i imovine se odnose na prihode od zakupnina općinskog zemljišta, 16.991 KM, prihode od koncesija 30.000 KM i prihode od kamata 350 KM.

Prihod od zakupnina općinskog zemljišta u visini od 16.991 KM ostvareni su temeljem potpisanih ugovora o zakupu prostora i ispostavljenih računa. Provedenom revizijom utvrđeno je da se na ovoj poziciji evidentiraju uplaćeni prihodi od zakupa poslovnog prostora i zakupa zemljišta. Fakture se ispostavljaju redovno mjesečno sukladno potpisanim ugovorima, ali se knjigovodstveno ne evidentiraju stvorena potraživanja. Uplata ispostavljenih računa od strane zakupoprimalaca se ne vrši u ugovorenom roku. Nije predložena dokumentacija o poduzetim mjerama radi pravovremene naplate ispostavljenih faktura.

Potrebno je osigurati dosljednu primjenu potpisanih ugovora o zakupu poslovnih prostora u dijelu pravovremene naplate ispostavljenih faktura.

Tijekom 2008. godine ostvaren je prihod od koncesija u visini od 30.000 KM. Uvidom u predloženu dokumentaciju utvrđeno je da je nakon provedenog postupka izbora koncesionara donesena Odluka od dodjeli koncesije za javni linijski prijevoz osobama i potpisan je Ugovor o koncesiji na period od 15 godina. Temeljem naprijed navedene Odluke Općinsko vijeće je na prijedlog općinskog načelnika donijelo Odluku o sufinanciranju javnog linijskog prijevoza. Za dodijeljenu koncesiju utvrđena je mjesečna naknada u visini od 2.500 KM koju je trebao koncesionar uplaćivati do 10-tog u mjesecu za tekući mjesec. Uvidom u predloženu dokumentaciju utvrđeno je da uplate nisu vršene sukladno potpisanom Ugovoru o koncesiji u predviđenom roku, kao i da su tri mjesečne naknade izmirene kompenzacijom, što nije sukladno članku 8. Odluke o izvršenju proračuna Općine Široki Brijeg. Ugovorom o koncesiji Koncesor ima pravo nadzora nad vršenjem usluga predmeta koncesije od strane Koncesionara. Tijekom revizije nije predložena dokumentacija o vršenju nadzora.

Potrebno je dosljedno primjenjivati članak 8. Odluke o izvršenju proračuna Općine Široki Brijeg u dijelu uplate javnih prihoda na jedinstven račun općinskog proračuna.

Dosljedno primjenjivati Ugovor o koncesiji u dijelu pravovremene uplate naknade za danu koncesiju.

Naknade i pristojbe od pružanja javnih usluga se odnose na općinske administrativne pristojbe u iznosu od 280.136 KM, ostale proračunske naknade u iznosu od 34.218 KM i posebne naknade i takse u iznosu od 114.853 KM (naknade za pregled poslovnih prostora, naknada za tehničkih pregleda građevina).

Uvidom u predloženu dokumentaciju konstatirano je da se administrativne pristojbe uplaćuju na općinski račun po tarifi općinskih administrativnih pristojbi ovisno o vrsti usluge koje Općina pruža podnosiocu zahtjeva. Prihod od općinske pristojbe i naknade ostvaren je izdavanjem građevinskih dozvola na ime dodjeljivanja zemljišta na korištenje. Sukladno Uredbi o tarifi upravnih pristojbi zakona o županijskom upravnim pristojbama Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša zaključkom utvrđuje ukupnu visinu rente za dodijeljeno građevinsko zemljište na korištenje radi građenja. Nakon izvršene uplate rente izdaje se građevinska dozvola.

Prihod od naknade za pregled poslovnih prostora-u visini od 10.832 KM-ostvaren je na ime izdavanja rješenja o ispunjavanju minimalno- tehničkih uvjeta poslovnih objekata za rad. Sukladno Zakonu o gospodarskim društvima i Pravilniku o naplaćivanju pregleda minimalno- tehničkih uvjeta poslovnih objekata, a nakon izvršenog komisijaskog pregleda Općina izda naprijed navedeno rješenje.

Prihod od naknada za tehničkih pregleda građevina u visini od 47.037 KM ostvaren je na ime izdavanja uporabne dozvole za izgrađene objekte. Podnosilac zahtjeva uplaćuje pristojbu sukladno Uredbi o tarifi upravnih pristojbi zakona o županijskom upravnim pristojbama i sredstva za pokriće troškova rada stručne komisije.

Kapitalne primitke čine prihodi ostvareni prodajom općinskog zemljišta u visini od 196.164 KM i naplaćena potraživanja po sudskim odlukama u visini od 243.900 KM.

Primitak u visini od 243.900 KM odnosi se na naplatu novčane tražbine presudom Županijskog suda Široki Brijeg br. 008-0-Pž-07-000 014 od 06.03.2007. godine. Tijekom revizije nije predložena dokumentacija iz koje se može zaključiti da Općina vodi adekvatnu evidenciju za ovu vrstu prihoda, detaljnije objašnjeno u točki 3.7 i 3.10 Izvješća.

Tekuće potpore od ostalih razina vlasti- Na ovoj poziciji su iskazane tekuće potpore u iznosu od 851.060 KM ili 7% više od planiranih. Uvidom u predloženu dokumentaciju utvrđeno je da su primljene potpore za kapitalne izdatke knjigovodstveno nepravilno evidentirane na tekuće potpore, a odnose se na potpore od federalnih ministarstava u visini od 501.059 KM i kreditnih sredstva u visini od 350.000 KM. Tekuće potpore se odnose na uplatu 400.000 KM Federalnog ministarstva financija na ime sufinanciranje projekta "Izgradnja pročištača otpadnih voda općini Široki Brijeg" kao i 20.000 KM na ime potpore za

izgradnju vodospremnika Biograci; uplate 31.059 KM Agencije za vodno područje sliva Jadranskog mora za financiranje projekta „Vodosprema Biograci“ i uplate 50.000 KM Vlade Županije zapadno hercegovačke na ime financijske pomoći.

Ugovorom o kratkoročnom kreditu od 11.09.2008. godine u visini od 350.000 KM temeljem Odluke Općinskog vijeća osigurana su sredstva za kupovinu zemljišta za školu „Lise“.

Potrebno knjigovodstveno evidentirati prihode na propisanim pozicijama sukladno Pravilniku o knjigovodstvu u FBiH.

3.4 Rashodi i izdaci

Ukupno rashodi i izdaci Općine za 2008. godinu su iskazani u iznosu od 9.069.440 KM ili 7,18% više od planom predviđenih.

3.4.1 Bruto plaće i naknade zaposlenih

Izdaci za bruto plaće i naknade zaposlenih u Općini za 2008. godinu su ostvareni u visini od 2.084.704 KM ili 3,23% više od plana. Bruto plaće i naknade zaposlenih u ukupnim tekućim rashodima Općine čine 22,98% ukupnih izdataka.

Provedenom revizijom obračuna i isplate plaća utvrđeno je da se obračun i isplata vrši temeljem ispostavljenih rješenja o postavljenju uposlenika sa utvrđenim koeficijentima i vrijednosti boda koju utvrđuje Općinsko vijeće. Također, utvrđeno je da službe ne vode evidenciju o prisutnosti na radu. Uvidom u način obračuna minulog rada utvrđeno je da je jednom uposleniku minuli rad obračunat i na vrijeme provedeno u Oružanim snagama. Zaključkom načelnika Općine jednom broju uposlenika na ime povećanog obima posla (predizborni period) utvrđen je dodatak na plaću u iznosu od 100 KM u periodu od 01.04. do 31.12.2008. godine. Ovaj dodatak je isplaćivan uz plaću i na isti nije plaćan pripadajući porez i doprinos.

Obračun i isplatu plaća vršiti temeljem valjane dokumentacije o prisustvu na radu, ostvarenom minulom radu, a na isplate mjesečnih naknada za rad temeljem zaključaka načelnika obračunavati odgovarajuće poreze i doprinose.

3.4.2 Izdaci za materijal i usluge

Izdaci za materijal i usluge za 2008. godinu su iskazani u iznosu od 521.421 KM ili 27% više u odnosu na proračunom utvrđeni iznos. Ukupno prekoračenje u trošenju proračunskih sredstava iznosi 110.421 KM od čega se 36.603 KM odnose na izdatke za energiju dok je 15.657 KM više utrošene na nabavi materijala itd.

Na poziciji izdataka za **putne troškove** evidentiran je izdatak u visini od 32.995 KM ili 6% više od proračunom odobrenog iznosa. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da: nije ustrojena evidencija izdanih putnih naloga; da se putni nalozi u roku od 5 dana ne pravdaju; da nisu uredno popunjeni; da nisu u svim slučajevima sačinjavana izvješća o izvršenom službenom putu; da se jedan putni nalog izdaje za dvije osobe; da je u 2008. godini vršena isplata putnih naloga iz proračunske 2007. godine.

Osigurati dosljedno primjenu Zakona o proračunima u FBiH u dijelu korištenja odobrenih sredstava samo do visine utvrđene Proračunom Općine u njegovom Posebnom dijelu.

Preporučuje se dosljedna primjena Uredbe o naknadama troškova za službena putovanja i Uredbe o naknadama i drugim materijalnim pravima rukovoditelja izvršnih organa vlasti FBiH i službenika federalnih ministarstava i drugih tijela federalne uprave. Potrebno je ustrojiti evidenciju putnih naloga, a iste pravovremeno i uredno popunjavati i likvidirati prije isplate i knjigovodstveno evidentirati u proračunskoj godini u kojoj su i ostvareni.

Na poziciji **izdataka za reprezentaciju** evidentiran je izdatak u visini od 58.242 KM. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da svi računi koji su evidentirani na ovoj poziciji nisu kompletirani, uvedeni u knjigu protokola, niti su likvidirani. Izdaci za reprezentaciju su knjigovodstveno evidentirani i na drugim kontima radi čega ne možemo potvrditi da je naprijed navedeni izdatak ukupan izdatak reprezentacije. Nije predočen interni akt kojim je regulirana ova vrsta izdatka.

Na poziciji **izdataka za energiju** evidentiran je izdatak u visini od 116.604 KM. Provedenom revizijom utvrđeno je da je na ovoj poziciji evidentiran izdatak za gorivo za vozila Općine isplaćeno putem blagajne, što znači da nastali izdaci nisu knjigovodstveno evidentirani na odgovarajućem analitičkom kontu predviđenom za knjižene izdataka za gorivo. Nije donesen Pravilnik za potrošnju goriva niti je, vršena kontrola potrošnje goriva.

Dosljedno primjenjivati Pravilnik o knjigovodstvu proračuna u FBiH u cilju pravilnog knjigovodstvenog evidentiranja izdataka na točno utvrđenim pozicijama. Potrebno je sačiniti Pravilnik o korištenju sredstava reprezentacije, Pravilnik o kontroli potrošnje goriva i dosljedno ih primjenjivati.

Na poziciji **usluge stručnog obrazovanja** evidentiran je izdatak u visini od 23.220 KM. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da se na ovoj poziciji osim izdataka za seminare, kojima prisustvuju pravnici i ekonomisti radi kontinuirane obuke vezane za redovne poslove, evidentiraju i izdaci vezani za stručno obrazovanje- školovanje postdiplomskih studij i obuku za usvajanje novih informacionih tehnologija. Tijekom revizije nije predočen interni akt o stručnom obrazovanju, niti program trošenja sredstava kojim su ovi izdaci trebali biti definirani.

Potrebno je da Općina donese Pravilnik o obrazovanju i usavršavanju uposlenika u kojem će se između ostalog definirati vrste usavršavanja i radna mjesta za koja je predviđeno to usavršavanje. Programom obaveznog stručnog obrazovanja i usavršavanja službenika i namještenika definirati vrste obrazovanja i iznos sredstava koji će se utrošiti za proračunsku godinu.

Na poziciji ugovorene usluge evidentiran je izdatak u visini od 71.474 KM. Provedenom revizijom predočene dokumentacije utvrđeno je da su na ovoj poziciji evidentirani izdaci za izvršene usluge (elektro energetske suglasnost, računi servisa za održavanje vozila, usluge reklame itd). Također, na ovoj poziciji evidentirani su izdaci po osnovu ugovora o djelu iz 2007. godine. Na isplate po osnovu ugovora o radu nisu obračunavani pripadajući porezi. Osim ugovora odjelu sklapani su ugovori na određeno vrijeme sa definiranim poslovima koji će se obavljati bez konstatiranja da se uposlenik prima kao zamjena odsutnog uposlenika ili radi o povećanog obima posla. Definirano je i radno vrijeme a uz ugovore nisu predočeni izvješća o realiziranim poslovima, niti dokaz (šihne liste) da je osoba predviđeno radno vrijeme provela na radnom mjestu. Nije predočena dokumentacija koja može potvrditi za je vršen obračun u uplata pripadajućih poreza i doprinosa.

Na isplaćena sredstva po osnovu sklopljenih ugovora o radu na određeno vrijeme obračunavati pripadajuće poreze i doprinose, a na poziciju ugovorenih usluga knjigovodstveno evidentirati izdatke u proračunskoj godini u kojoj su nastali i to do proračunom planiranih sredstava u njegovom Posebnom dijelu.

Prijem u radni odnos namještenika u Općini vršiti sukladno članku 30. Zakona o namještenicima u organima državne službe u FBiH.

3.4.3 Tekući transferi

Tekući transferi su iskazani u financijskim izvješćima u iznosu od 2.782.950 KM 123,07% u odnosu na plan, a odnose se na transfere: **drugim nivoima vlasti u iznosu od 467.251 KM** (za mjesne zajednice, za javnu rasvjetu općine, komunalne usluge za grad, klubovima zastupnika Vijeća); **pojedincima u iznosu od 309.075 KM** (grantovi pojedincima neuposlenim i socijalno ugroženim, vojnim invalidima, ranjenim i obiteljima poginulih); **neprofitnim organizacijama u iznosu od 1.293.593 KM** (troškovi obrazovanja, udruge, športski savez); **subvencije javnim poduzećima u iznosu od 226.344 KM** (Hrvatski kulturni dom, JP Hrvatski radio, dječji vrtić, JP Čistoća); i **ostali grantovi - povrat i drugo u visini do 486.687 KM** (kultura i znanost, šport i transfer za zdravstvo).

Uvidom u predočenu dokumentaciju transfera **drugim nivoima vlasti** utvrđeno je da se pojedinačne isplate mjesnim zajednicama vrše temeljem podnesenih zamolbi sa navedenim iznosom potrebnih sredstava, a u nekim slučajevima se uz zamolbe prilože računi nastalog izdatka. Općinski načelnik, bez prethodno donesenih pravila i kriterija, zaključkom utvrdi iznos sredstava koji će se odobriti. Na poziciji transfera, temeljem ispostavljenih faktura, evidentiraju se tekući mjesečni izdaci električne energije za javnu rasvjetu, za nabavu i ugradnju električnih stupova, komunalne usluge za grad. Također, na ovoj poziciji evidentirani su računi iz ranijeg perioda, što nije u skladu sa Zakonom o proračunima u FBiH i Uredbi o računovodstvu u

FBiH, u dijelu u kojem se svi rashodi i izdaci priznaju u obračunskom razdoblju u kojem je obveza za plaćanje nastala.

Prema predloženoj dokumentaciji isplaćenih **transfera pojedincima** utvrđeno je da se ista vrši socijalno ugroženoj kategoriji temeljem zaključka općinskog načelnika uz prethodno podnesenu zamolbu i predloženu dokumentaciju. Na isti način dodjeljuju se sredstva vojnim invalidima, ranjenim borcima i obiteljima poginulih. Na ovoj poziciji evidentirani su izdaci neuposlenim temeljem sklopljenih ugovora o radu na određeno vrijeme, a koji su trebali biti evidentirani na poziciji ugovorenih usluga.

Na poziciji transfera **neprofitnim organizacijama** najveći izdatak čine izdaci školama na ime električne energije, energenata, materijalnih izdataka i prijevoza učenika. Od ukupno nastalog izdatka na izdatke iz 2007. godine odnosi se 367.626 KM, a isti se odnose na obveze prema uposlenicima, ostalim korisnicima općinskog proračuna, itd., što nije sukladno članku 59. Zakona o proračunima u FBiH i članku 20. Uredbe o računovodstvu u FBiH.

Na poziciji tekućeg transfera **ostali grantovi**, povrat i drugo evidentirani su izdaci za kulturu i znanost, kao i za šport nastali temeljem ispostavljenih računa za razne manifestacije (Božić na mostu, Plesni tečaj maturanata, izbor športaša godine, dotacija, itd). Na ovoj poziciji evidentiran je i izdatak dijela računa na kojem nije navedeno za što je stvorena obveza. Pojedinačno ispostavljeni zahtjevi mjesnih zajednica, športskih klubova, župa na ime održavanja manifestacija isplaćivani su uz doneseni zaključak načelnika, a vršene su isplate i bez predloženog donesenog zaključka načelnika.

Potrebno je donijeti i pravila i kriterije raspodjele tekućih transfera u cilju dosljedne primjene pravičnosti i transparentnosti dodjele proračunskih sredstava, a isplate vršiti temeljem valjane dokumentacije.

Potrebno je da se sukladno članku 59. Zakona o proračunima u FBiH i članku 20. Uredbe o računovodstvu u FBiH svi rashodi i izdaci priznaju u obračunskom razdoblju u kojem je obveza za plaćanje nastala.

3.4.4 Kapitalni izdaci i kapitalni grantovi

U financijskim izvješćima za 2008. godinu, Općina je iskazala kapitalne izdatke u visini od 1.947.275 KM ili 6% više od proračunom predviđenih sredstava, a odnose se na nabavu stalnih sredstava (zemljišta 44.295 KM i opreme 120.110 KM) i rekonstrukcije i investicionog održavanja objekata od općeg interesa za Općinu 1.728.869 KM.

Uvidom u predloženu dokumentaciju utvrđeno je da je Općina na poziciji **nabave zemljišta** evidentirala izdatak temeljem sklopljenog Sporazuma o služnosti nekretnine u svrhu postavljanja i održavanja vodovodnih cijevi. Vlasnici nekretnina su suglasni da Općina neometano može nadgledati predmetnu dionicu u slučaju intervencija na vodovodu. Na poziciji nabave opreme evidentiran je izdatak u visini od 23.156 KM na ime **nabave namještaja** za potrebe Općine, dok se ostatak odnosi na otplatu rata za izvršenu nabavu vozila u ranijem periodu putem leasing-a. Za vrijednost nabavljenog zemljišta i kupljenog namještaja povećana je vrijednost imovine Općine, a vozila su na poziciji stalnih sredstava evidentirana u ranijem periodu kada su i nabavljena.

Kapitalni transferi za **rekonstrukciju i investiciono održavanje** se odnose na Investicije I faza strategije 1.266.662 KM i Investicije za novu sanitarnu deponiju 511.208 KM. Ulaganja su se odnosila na: izvođenje radova na izgradnji vodospremnika V=2000 m³; Vodovod Crnač; Osiguranje zemljišta za gradnju Škole Lise; nabavu kanalizacijskog materijala za općinu Široki Brijeg. Općina je putem povjerenstava vršila izbor najpovoljnijih ponuđača za naprijed navedene radove, a isplate vršila izvođačima radova prema ispostavljenim situacijama. Tijekom revizije nije predložena dokumentacija iz koje se može zaključiti da su ova ulaganja evidentirana kao ulaganja u stalna sredstva i nije poznato u čijem vlasništvu će ista biti.

Uvidom u predloženu dokumentaciju utvrđeno je da je na ovoj poziciji evidentiran izdatak za odvoz smeća temeljem ispostavljenih faktura firme sa kojom je sklopljen ugovor, a da nije vršen izbor najpovoljnijeg ponuđača. Općinski načelnik je Rješenjem formirao povjerenstvo za žurno rješavanje komunalnog otpada. Firma ALBA BH d.o.o. Mostar je dostavila ponudu koju je Povjerenstvo prihvatilo i predložilo načelniku sklapanje Ugovora o prikupljanju, utovaru, odvozu i zbrinjavanju komunalnog otpada iz Općine. Na ovoj poziciji evidentiraju se i izdaci po zahtjevima mjesnih zajednica za različite vrste

održavanja putova, rasvjete, repetitora, itd. Prema naprijed navedenom može se zaključiti da su na ovoj poziciji evidentirani izdaci za koje se ne može potvrditi da se odnose na kapitalne izdatke.

Na poziciji **kapitalnih grantova** u financijskim izvješćima iskazani su izdaci za niže potrošačke jedinice u visini od 475.999 KM ili 6% više od planom predviđenih sredstava. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da su izdaci u knjigovodstvu evidentirani na poziciji nižih potrošačkih jedinica, ali su u izvješćima iskazani na kapitalnim grantovima, što nije sukladno članku 43. Pravilnika o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

Preporučuje se knjigovodstveno evidentiranje svih izdataka na točno utvrđenim pozicijama, sukladno Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

3.5 Nabave

Provedenom revizijom postupaka javnih nabavi u Općini bile su obuhvaćene nabave koje su se provodile tijekom 2008. godine, odabrane metodom slučajnog uzorka, s ciljem utvrđivanja da li se postupalo sukladno procedurama definiranim Zakonom o javnim nabavama BiH i vlastitim internim aktima. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da su **Proračunom planirana kapitalna ulaganja i nabava stalnih sredstava za Općinu, ali da nije donesen Plan nabave za 2008. godinu.**

Izvršen je uvid u slijedeće nabave: izgradnja vodospremnika V=200m³ u naselju Biograci u iznosu od 191.405 KM; izrada izvedbene projektne dokumentacije za adaptaciju, rekonstrukciju i uređenje prizemlja zgrade Općine Široki Brijeg u iznosu od 15.135 KM; izrada tehničke dokumentacije dogradnje Osnovne škole u Klancu u iznosu od 9.652 KM; izrada tehničke dokumentacije za izradu dvorane u iznosu od 4.834 KM; nabava kanalizacijskog materijala za općinu Široki Brijeg u iznosu od 232.935 KM; gorivo za grijanje- lož ulje u iznosu od 260.100 KM; nabava kancelarijskog materijala u iznosu od 29.955 KM i osiguranje lokacije za gradnju škole u iznosu od 360.000 KM.

Uvidom predočenu dokumentaciju o provođenju postupaka javnih nabava konstatirano je da nakon provedenog postupka izbora najpovoljnijeg ponuđača Općina nije dostavljala obavještenja o izboru i dodjeli ugovora Agenciji za javne nabave BiH i nije vršila oglašavanje obavještenja o izboru najpovoljnijeg ponuđača u javnim sredstvima informiranja. U postupku izbora najpovoljnijeg ponuđača za gorivo za grijanje- lož ulje nije poštovan Zakon o javnim nabavama BiH u dijelu provođenja postupka izbora najpovoljnijeg ponuđača jer je postupak proveden iako ponuđači nisu dostavili, javnim pozivom, traženu dokumentaciju (članci 23. i 25. naprijed navedenog Zakona), nego samo izjave vezano za naprijed navedene članove. Također, na pozicijama tekućih i kapitalnih izdataka evidentirani su izdaci temeljem ispostavljenih računa dobavljača za koje nije vršen izbor najpovoljnijeg ponuđača, dok za izdatke vrijednosti do 3.000 KM nisu poštovane procedure izbora najpovoljnijeg ponuđača kako je to definirano internim aktom.

Potrebno je donositi Plan nabave Općine, a u cilju zaštite javnih sredstava kod nabave roba i usluga osigurati dosljednu primjenu Zakona o javnim nabavama BiH i internih akata Općine Široki Brijeg.

3.6 Stalna sredstva

Na dan 31.12.2008. godine u Bilanci stanja iskazana ukupna vrijednost stalnih sredstava je 1.466.383 KM, a neotpisana vrijednost 310.591 KM. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da je tijekom 2008. godine povećana vrijednost stalnih sredstava u visini od 67.451 KM za nabavljenu zemlju i namještaj. Ulaganja u Investicije I faza strategije 1.266.662 KM i Investicije za novu sanitarnu deponiju 511.208 KM nisu knjigovodstveno evidentirana na objekte u izgradnji, nego samo kao kapitalni izdaci na memorandumskoj evidenciji. Također, provedenom revizijom utvrđeno je da Općina nije izvršila procjenu vrijednosti nekretnina sa kojom raspolaže.

Provedenom revizijom utvrđeno je da je Općina izvršila popis imovine i obveza na dan 31.12.2008. godine. Povjerenstvo za popis imovine za 2008. godinu formirano je temeljem Rješenja načelnika Općine broj 03-408/08 od 15.12. 2008. godine. Povjerenstvo je sačinilo popisne liste i Izvješće o obavljenom popisu u rješenjem utvrđenom roku. U popisnim listama je navedeno knjigovodstveno i stvarno stanje stalnih sredstava po količini i vrijednosti. U izvješću o izvršenom popisu nije sačinjen usporedni pregled knjigovodstvenog i stvarnog stanja imovine, niti je navedena vrijednost potraživanja, obveza i novčanih

sredstava. Nije prezentirana Odluka o usvajanju Izvješća o izvršenom popisu kako je definirano člankom 71. Pravilnika o knjigovodstvu proračuna u FBiH. Također, konstatirano je da Općina ne vodi knjigu stalnih sredstava, iako je obvezna sukladno Uredbi o računovodstvu proračuna u FBiH i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH. Stalna sredstva se vode na popisnim listama, bez inventurnih brojeva.

Općina nema programsko rješenje obračuna amortizacije stalnih sredstava, a obračun vrši ručno na popisnim listama. Istovremeno je konstatirano da nije obračunata amortizacija na nabavljena stalna sredstva tijekom 2008. godine, iako prema MRS-16 obračun amortizacije treba započeti kada su stalna sredstva raspoloživa za upotrebu. Za iznos neobračunate amortizacije stalnih sredstava nabavljenih tijekom 2008. godine nerealno je iskazano stanje stalnih sredstava i njihovih izvora.

Potrebno je osigurati vođenje pomoćne knjige stalnih sredstava i sitnog inventara, sukladno Uredbi o računovodstvu proračuna u FBiH i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

Potrebno je da Općina identifikuje svu svoju imovinu, izvrši popis, procjenu i utvrdi fer vrijednost, knjigovodstveno evidentira, kako bi ukupna imovina Općine bila istinito i fer iskazana u financijskim izvješćima.

Potrebno je vršiti obračun amortizacije i za stalna sredstva koja su nabavljena tijekom proračunske godine i pravilno knjigovodstveno evidentirati efekte obračuna amortizacije u poslovnim knjigama Općine sukladno MRS-16 i Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH.

3.7 Kratkoročna potraživanja

Na dan 31.12.2008. godine kratkoročna potraživanja Općine su iskazana u bilanci stanja, u visini od 1.301.832 KM. Ova potraživanja se odnose na potraživanja od pravnih i fizičkih lica kojima Općina, uz obvezu plaćanja, izdaje rješenja i ugovore na ime prodaje općinskog zemljišta, zemljišnih renti, komunalne naknade, naknade za korištenje prostora, uporabne dozvole itd. Naputkom o financijskom – računovodstvenom procedurama u Općini kod ubiranja prihoda definirane su procedure načina ubiranja prihoda i njihovo evidentiranje čijom se dosljednom primjenom može osigurati adekvatna evidencija potraživanja. Provedenom revizijom utvrđeno je da Općina nije uspostavila pomoćnu knjigu kupaca, iako službe Općine raspolažu sa dokumentacijom temeljem koje su ispostavljena rješenja, upotrebne dozvole, dozvole za građenje, itd. Općina knjigovodstveno ne evidentira potraživanja u glavnoj i pomoćnoj knjizi za vlastite prihode koji su naplaćeni u momentu nastanka potraživanja, niti stvara potraživanja za prihode koji će biti naplaćeni u budućem periodu. To znači da se prihodi knjigovodstveno evidentiraju u momentu izvršene uplate, radi čega su iskazana potraživanja manja za iznos ostvarenih prihoda po naprijed navedenim vrstama usluga.

Uvidom u pregled kupaca na dan 31.12.2008. godine utvrđeno je da je najveći dužnik pravno lice firma Slavo Ivanković „Borak“ d.o.o. Široki Brijeg, čija potraživanja iznose 1.148.353 KM ili 88,21% ukupnih potraživanja Općine. Provedenom revizijom utvrđeno je da naprijed navedena firma nije uredno i na vrijeme platila obvezu temeljem Ugovora o kupoprodaji broj 240/2002. od 10.04.2002. godine, zaključenog između Agencije za privatizaciju Zapadno Hercegovačke županije kao prodavatelja i Slave Ivankovića kao kupca državnog kapitala poduzeća „Borak“ d.o.o. Široki Brijeg. Obzirom da obveza nije izmirena u predviđenom roku pokrenut je postupak prinudne naplate. Knjigovodstveno je evidentirana obveza 768.147,80 KM temeljem izvršnog prijedloga od 17.04.2007. godine. Ustavni sud BiH je Odlukom broj AP 778/08 od 11.06.2008. godine apelaciju tuženika odbacio kao nedopuštenu, nakon čega je Općina izvršila obračun zatezne kamata za period od 2002. do 2008. godine. Ukupne obveze na dan 31.12.2008. godine su bile 1.148.353,20 KM. Prema izjavi ovlaštene osobe dužnik je izmirio obveze u 2009. godini.

Potraživanja od fizičkih osoba u ukupnom iznosu od 153.479 KM odnose se na ne naplaćena potraživanja od 27 osoba koje su na općinskom zemljišt bespravno izgradili objekte za stanovanje. Prema izjavi ovlaštene osobe naknadno su podneseni zahtjevi za dodjelu zemljišta za gradnju. Općinsko vijeće je donijelo rješenje na temelju kojih je nastalo knjigovodstveno evidentiranje potraživanja. Prema podacima iz knjigovodstva samo je osam fizičkih lica djelomično izmirilo svoje obveze, dok dvadeset osoba nije vršilo uplate u proračunskoj godini. Tijekom revizije nije predočena dokumentacija o pravovremenom poduzimanju adekvatnih mjera na naplati potraživanja, imajući u vidu činjenicu da su rješenja izdana 2006. godine.

Osigurati dosljednu primjenu Pravilnika o knjigovodstvu proračuna u FBiH i Naputka o financijsko–računovodstvenim procedurama u Općini Široki Brijeg, posebno u dijelu uspostavljanja evidencije potraživanja, vođenje knjige izlaznih faktura i pravovremenog pokretanja postupka naplate sudskim putem.

3.8 Dugoročna razgraničenja prihoda

Dugoročna razgraničenja prihoda u financijskim izvješćima Općine na dan 31.12.2008. godine su iskazana u iznosu od 1.873.864 KM. Tijekom revizije nije predočena relevantna dokumentacija koja može potvrditi temeljem čega su razgraničeni i koji su to prihodi evidentirani na ovoj poziciji.

Potrebno je izvršiti uvid u dokumentaciju temeljem koje su izvršena evidentiranja dugoročnih razgraničenja prihoda i sukladno utvrđenom postupiti.

3.9 Kratkoročne obveze i razgraničenja

Kratkoročne obveze i razgraničenja su u financijskim izvješćima iskazana u visini od 1.773.492 KM, od čega se iznos od 1.423.109 KM odnosi na kratkoročne tekuće obveze, a iznos od 350.000 KM je kratkoročni kredit. Naputkom o financijskim –računovodstvenim procedurama u Općini kod zaduženja proračuna definirane su procedure čijom dosljednom primjenom se može osigurati cjelovita evidencija stvorenih obveza.

Provedenom revizijom utvrđeno je da Općina nije uspostavila pomoćnu knjigu dobavljača, niti vodi knjigu ulaznih faktura kako je to definirano naprijed navedenim Naputkom. Uvidom u predočenu dokumentaciju utvrđeno je da fakture dobavljača nisu protokolirane niti likvidirane, a prije unosa u sistem ne sačinjavaju se nalozi za knjiženje. Uz jedan broj faktura iz uzetog uzorka nisu priloženi (otpremnice, radni nalozi za izvršene usluge) dokazi da je roba preuzeta ili usluga izvršena. Također, stvarane su obveze temeljem sklopljenih ugovora bez ispostavljenih faktura i dokaza da je ugovorena usluga realizirana. U proračunskoj 2008. godini knjigovodstveno su evidentirane obveze u momentu plaćanja, a ne u momentu stvaranja istih, a evidentirani su i izdaci iz 2007. godine, što nije sukladno članku 59. Zakona o proračunima u FBiH i članku 20. Uredbe o računovodstvu u FBiH kojima je definirano da se svi rashodi i izdaci priznaju u obračunskom razdoblju u kojem je obveza za plaćanje nastala. Obzirom na način knjigovodstvenog evidentiranja nastalih obveza nije moguće potvrditi da su sve obveze Općine knjigovodstveno evidentirane, niti prikazane u prezentiranoj Bilanci stanja na dan 31.12.2008. godine.

Osigurati knjigovodstveno evidentiranje i praćenje stvorenih obveza sukladno Pravilniku o knjigovodstvu proračuna u FBiH, kao i osigurati dosljednu primjenu Naputka o financijsko – računovodstvenim procedurama u Općini Široki Brijeg, posebno u dijelu uspostavljanja adekvatne evidencije o izvršenoj nabavi, vođenju pomoćnih knjiga (stalnih sredstava, knjige inventara, knjige nabavljenog materijala i usluga) vođenje knjige uzlaznih faktura.

Potrebno je da se sukladno članku 59. Zakona o proračunima u FBiH i članku 20. Uredbe o računovodstvu u FBiH svi rashodi i izdaci priznaju u obračunskom razdoblju u kojem je obveza za plaćanje nastala.

3.10 Sudski sporovi

U izvješću Pravobraniteljstva Općine Široki Brijeg za 2008. godinu, koji je usvojilo Općinsko vijeće u travnju 2009. godine, navedeno je da je protiv Općine, kao tužene strane podneseno ukupno 23 tužbe prema kojim se vode parnični postupci za: naknadu štete, isplatu osobnih primanja; rješavanja radno-pravnog statusa; otkupa stana, itd. Općina je u 4 slučaja pokrenula postupak protiv fizičkih i pravnih lica radi: predaje poslovnog prostora; isplate duga; netočnosti zemljišne knjige i utvrđivanja ništavnosti rješenja.

Uvidom u dokumentaciju je utvrđeno da se ne vrši knjigovodstveno evidentiranje potencijalnih obveza i potraživanja na vanbilančnoj evidenciji, adekvatno praćenje i objelodanjivanje o potencijalnim obvezama i potraživanjima po sudskim sporovima na pomoćnim obrascima sukladno Pravilniku o financijskom izvješćivanju i godišnjem obračunu proračuna u FBiH.

Osigurati knjigovodstveno evidentiranje svih potencijalnih obveza i potraživanja na vanbilančnoj evidenciji, pratiti mogući ishod sudskih sporova, kao i prezentiranje istih u računovodstvenim zabilješkama i na pomoćnim obrascima sukladno Pravilniku o financijskom izvješćivanju i godišnjem obračunu proračuna u FBiH.

4. KOMENTAR:

U ostavljenom roku Općina Široki Brijeg se očitovala na Nacrt izvješća o reviziji financijskih izvješća Općine Široki Brijeg za 2008. godinu, dopisom broj 05-14-883/09 od 08.10.2009. godine. U očitovanju nisu navedene primjedbe na Nacrt izvješća, ali su za dio nalaza dana obrazloženja koja nisu prihvaćena obzirom da nije priložena relevantna dokumentacija koja bi uticala na izmjenu nalaza u Izvješću, radi čega je Izvješće ostalo ne promijenjeno. Također, u dopisu je navedeno da će se u što kraćem roku otkloniti nedostaci navedeni u ovom Izvješću.

Direktor

Sektora za financijsku reviziju

Anica Pudar, dipl. oec.

Vođa tima:

Nusreta Hadžimustafić, dipl. oec.

Član tima:

Nina Šunjić, dipl. oec.

Prilog br. 1.
Analiza izvršenja budžeta/proračuna Općine Široki Brijeg za 2008. godinu

u KM

C-to	Vrsta rashoda	Proračuna za 2008 godinu ¹	Izvršenje Proračuna za 2008. g.	Razlika (3-4)	Index (4:3)
1	2	3	4	5	6
710000	Prihodi od poreza	6.828.000	7.202.928	+374.928	105,49
720000	Neporezni prihodi	418.400	474.002	+55.602	113,28
732000	Tekuće potpore od ostalih nivoa vlasti	310.000	851.060	+541.060	274,53
811000	Kapitalni primici	405.000	541.765	+136.765	133,76
812000	Kapitalni grantovi	500.000	-	-500.00	-
	Ukupno prihodi i primici	8.461.400	9.069.755	+608.354	107,18
611000	Plaće i naknade zaposlenih	2.019.300	2.084.704	+65.404	103,23
611100	Bruto plaće i naknade	1.409.450	1.458.339	+48.889	103,46
611200	Naknade troškova zaposlenih	609.850	626.365	+16.515	102,70.
612000	Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	154.400	153.388	-1.012	99,34
612100	Doprinosi poslodavca	154.400	153.388	-1.012	99,34
613000	Izdaci za materijal i usluge	411.000	521.421	+110.421	126,86
613100	Putni troškovi	31.000	32.995	+1.995	106,43
613200	Izdaci za energiju	80.000	116.603	+36.603	145,75
613300	Izdaci za komunalne usluge	35.000	34.345	-655	98,12
613400	Nabavka materijala	110.000	125.675	+15.675	114,25
613500	Izdaci za usluge prijevoza i goriva	6.000	5.899	-101	98,31
613700	Izdaci za tekuće održavanje	20.000	23.093	+3.093	115,46
613800	Izdaci za osiguranje, bankarske usluge i platni promet.	9.000	10.814	+1.814	120,15
613900	Ugovorne usluge	120.000	171.997	+51.997	143,33
614000	Tekući transferi	2.261.200	2.782.950	+521.750	123,07
614100	Grantovi drugim nivoima Vlade	363.200	467.251	+104.051	128,64
614200	Grantovi pojedincima	237.000	390.075	+72.075	130,41
614300	Grantovi neprofitnim organizacijama	1.002.000	1.293.593	+291.593	129,10
614400	Subvencije javnim poduzećima	228.000	226.344	-1.656	99,27
614800	Ostali grantovi-povrat i drugo	431.000	486.687	+55.687	112,92
616000	Izdaci za kamate, ostale naknade	1.323.000	1.103.702	-219.298	83,42
616200	Izdaci za inostrane kamate	113.500	96.953	-16.547	85,42
616400	Ostale naknade vezane za pozajmljivanja	1.209.500	1.006.749	-202.751	83,23
	Kapitalni izdaci	2.292.500	2.423.275	+130.775	105,70
821000	Izdaci za nabavku stalnih sredstava	1.844.200	1.947.276	+103.076	105,58
821100	Nabavka šuma, zemljišta	20.000	44.295	+24.295	221,47
821300	Nabavka opreme	70.000	120.1112	+50.112	171,58
821600	Rekonstrukcija i investiciono održavanje	1.754.200	1.782.869	+28.669	101,60
615000	Kapitalni grantovi	448.300	475.999	+27.699	106,17
615200	Kapitalni grantovi pojedincima neprofitnim organizacijama	448.300	475.999	+27.699	106,17
	Višak prihoda nad rashodima		315	315	
	Ukupno rashodi i izdaci	8.461.400	9.069.440	+608.040	107,18

Napomena: Općina nije sačinila konsolidirana financijska izvješća kako je to definirano Pravilnikom o financijskom izvješćivanju u FBiH.